

УДК 343.2

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2023.5>**В. Нагнибіда,**доктор юридичних наук, професор,
завідувач наукової лабораторіїНауково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ТА НЕУПЕРЕДЖЕНІСТЬ АРБІТРІВ У СВІТЛІ ПРИНЦИПУ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ (DUE PROCESS)

Постановка проблеми. Арбітраж як механізм вирішення міжнародних комерційних спорів характеризується численними особливостями, включно зі специфікою реалізації класичних для судочинства принципів незалежності та неупередженості арбітра (судді). Принцип належної правової процедури в арбітражному розгляді передбачає не лише формальне дотримання процесуальних норм, а й глибоку внутрішню переконаність кожного арбітра у власній незаангажованості і об'єктивності при ухваленні рішень. Це вимагає від кожного члена арбітражного суду ідентифікацію та відмежування особистих, професійних та будь-яких інших відносин, що можуть впливати на справедливий розгляд справи і винесення об'єктивного вердикту.

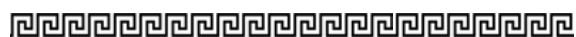
Разом з тим, проблематика полягає у необхідності визначення меж незалежності та неупередженості арбітрів та у розробці чітких критеріїв і механізмів, які б дозволили оцінювати і забезпечувати дотримання цих принципів. Важливість цього питання зростає в умовах глобалізації та збільшення числа транскордонних комерційних відносин, що призводить до збільшення кількості міжнародних арбітражних справ. Водночас, існуюча система арбітражного розгляду повинна адаптуватися до вимог сучасності, забезпечуючи не тільки

ефективність, а й повну відповідність міжнародним стандартам справедливості та прав людини. Відповідно, це зумовлює безумовну актуальність детального дослідження означених аспектів гарантування принципів незалежності та неупередженості арбітрів в арбітражному процесі.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Принцип незалежності та неупередженості арбітрів є одним із фундаментальних у сфері міжнародного комерційного арбітражу та, як такий, ставав предметом наукових праць знаних дослідників у цій сфері юридичного знання та практики. Так, до дослідження різних аспектів цієї проблематики звертались такі вчені як Ю. Арбісман, Н. Блекейбі, С. Блок, Г. Борн, А. Генест, Е. Джакумакіс, Г. Дімітропулос, Л. Кумар, Л. Малінтоппі, К. Партасідес, Р. Плантерозе, А. Редферн, Дж. Текс, М. Хантер, Б. Харріс та інші.

Мета статті полягає в аналізі особливостей змісту та засад реалізації принципу незалежності та неупередженості арбітрів як фундаментального елементу належної правової процедури в міжнародному комерційному арбітражі, а також вивченні підходів, сформованих у різних правових доктринах з цього приводу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Принцип незалежності та неупередженості арбітрів

є одним із засадничих принципів діяльності складу арбітражу при розгляді міжнародних комерційних спорів. Цей принцип забезпечує розгляд справи без будь-яких фактичних або передбачуваних упереджень стосовно будь-якої зі сторін арбітражного розгляду та предмету спору. Він забезпечує справедливість арбітражного розгляду безстороннім складом процесу і прийнятого рішення виключно положенням застосовуваного права.

Загальновідомо, що принцип незалежності та неупередженості арбітрів включає в себе два ключових аспекти. Перший – *незалежність*, який означає, що арбітр повинен бути вільним від будь-яких зв'язків зі сторонами та/або їхніми юридичними радниками, які можуть (або могли б) впливати на його позицію у справі і, як наслідок, на винесене арбітражне рішення. З цього приводу в спеціалізованій літературі зазначається, що арбітр вважається незалежним, якщо він не має жодних фінансових або особистих зв'язків з жодною зі сторін та/або її представниками [1, с. 807].

Незалежність арбітра – це об'єктивний і зовнішній прояв відносин між сторонами, радниками та арбітром (або співарбітрами). Арбітр не тільки повинен бути незалежним, але й повинен сприйматися як незалежний третіми сторонами [2, с. 16]. Незалежність зазвичай пов'язана з відносинами, наприклад, з тим, чи є арбітр професійно або *особисто пов'язаним* з однією зі сторін, чи має він сімейні або ділові зв'язки з цією стороною та/або її юридичними радниками. *Професійні відносини* можуть включати відносини, в яких арбітр або його партнер виступав або виступає в якості адвоката, працівника, юридичного радника, експерта або консультанта від імені однієї зі сторін.

Ділові відносини можуть включати комерційне підприємство, в якому арбітр або його партнер обіймає керівну чи іншу посаду або

є стороною ділової операції, наприклад, інвестиції у майно чи акції, з однією зі сторін. Родинні стосунки можуть впливати на незалежність, коли арбітр, його партнер або діловий партнер пов'язаний з однією зі сторін (у тому числі її представниками) як чоловік або дружина, батько, тітка або двоюрідний брат чи сестра. Особисті стосунки можуть включати, наприклад, давню дружбу між арбітром і стороною або непоодинокий випадок, коли з'ясується, що арбітр мешкав в одній кімнаті з адвокатом однієї зі сторін. Незалежність також залежить від ступеня таких відносин, наприклад, від ступеня відокремленості арбітра від сторони арбітражного розгляду. Арбітр може бути стороною ділових відносин зі стороною арбітражного провадження, або такою стороною може бути партнер юридичної фірми в іншому офісі [3].

Другий аспект – *неупередженість* арбітра, що, як правило, відноситься до внутрішнього (душевного) стану, суб'єктивного та абстрактного поняття [4, с. 194–207], яке важко виміряти або оцінити і яке можна вивести лише з проявів його/її (арбітра) зовнішньої поведінки. Неупередженість передбачає відсутність «зовнішнього контролю», а також будь-якої «упередженості і прихильності до однієї зі сторін» [1, с. 807]. Така упередженість може виявлятися у тих випадках, коли є підстави вважати, що арбітр надасть перевагу одній стороні над іншою з причин, не пов'язаних з ухваленням обґрунтованого рішення по суті справи. До таких непов'язаних факторів можуть належати відносини, наприклад, вплив професійних, ділових або особистих стосунків, які можуть зумовити обґрунтоване переконання в упередженості арбітра. Це також може стосуватися поведінки арбітра за відсутності таких відносин, наприклад, певної заяви під час арбітражного розгляду про те, що особи певної національності переважно демонструють недостойну

поведінку, або про те, що представник етнічної меншини якимось чином є обмеженим у своїх переконаннях, професійних компетентностях, або ж інші заяви арбітра [3], які свідчать про надання очевидної переваги одній стороні перед іншою (іншими).

Слід відмітити, що «незалежність» і «неупередженість» часто використовуються як взаємозамінні [3] і на практиці в арбітражних законах та регламентах часто використовувалася (а подекуди і використовується) один «збірний» термін – лише «незалежність» або лише «неупередженість». Зважаючи на той факт, що незалежність та неупередженість можуть бути самостійними підставами для відводу арбітра, в ряді випадків відсутність повного переліку підстав для відводу (у тому числі неупередженості) критикувалась і впливала на рішення або ж була підставою його скасування. Тому деякі арбітражні регламенти, які не містили чіткого (або виключного) переліку підстав для відводу арбітра, в подальшому були доповнені поправками, які включили посилання на неупередженість.

Наприклад, питання відводу досить часто порушуються про розгляді і вирішенні інвестиційних спорів за регламентами ICSID. У ряді випадків, як самі арбітражні трибунали, так і в подальшому суди (при оспоренні рішень трибуналу щодо відводу) чітко визнавали, що саме незалежність та неупередженість є двома «ключовими якостями арбітрів», і що «очевидна відсутність таких якостей» є вагомою підставою для відводу арбітра [5–7]. Наприклад, відповідно до ст. 331(а) Закону про арбітраж 1996 року [8] Великобританії, трибунал повинен: діяти справедливо та неупереджено у відносинах між сторонами, надаючи кожній стороні розумну можливість викласти свою позицію та розглянути позицію свого опонента. У згаданому законі відсутнє посилання саме на незалежність арбітрів, проте Брюс Гарріс,

Роуен Плантероуз, Джонатан Текс у відомому коментарі до цього Закону [9, с. 166–171], неодноразово вживають термін «незалежність». Наприклад, автори зазначають, що нерідко арбітр має власну думку щодо вибору експерта. У такому випадку, авторами коментаря пропонується, щоб арбітр з'ясував у сторін, чи не заперечують вони проти запропонованої кандидатури, і, за відсутності заперечень, продовжив розгляд справи. За інших обставин арбітр може запропонувати сторонам назвати прізвища і вибрати найбільш відповідну кандидатуру, беручи до уваги, звичайно, такі важливі аспекти як незалежність та неупередженість арбітра.

Ще одним прикладом може бути ч. 5 ст. 11 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» [10], в якій зазначено, що при призначенні арбітра орган зважає на будь-які вимоги, що ставляться до кваліфікації арбітра угодою сторін, і такі міркування, які можуть забезпечити призначення незалежного і неупередженого арбітра, а в разі призначення одноособового або третього арбітра бере також до уваги бажаність призначення арбітром особи *іншого громадянства*, ніж громадянство, до якого належать сторони. Така вимога Закону пов'язана із необхідністю забезпечення безсторонності та нейтральності складу арбітражу при вирішенні спору, адже очевидно, що у випадку участі арбітра (або головуючого складу арбітражу) іншої національності, ніж сторони, ймовірність пов'язаності такого арбітра з однією зі сторін значно знижується, як і потенційна наявність будь-яких переваг у зв'язку з національністю сторін за принципом «свій-чужий».

Можливо також згадати ст. 1036 Десятої книги Цивільного процесуального кодексу Німеччини [11], яка свідчить про те, що коли до особи звертаються у зв'язку з її можливим призначенням арбітром, вона повинна повідомити про будь-які обставини,

які можуть викликати обґрунтовані сумніви щодо її неупередженості або незалежності. З моменту свого призначення і протягом усього арбітражного розгляду арбітр повинен невідкладно повідомити сторонам про будь-які такі обставини, за винятком випадків, коли сторони вже були про них поінформовані, якщо тільки вони вже не були про них поінформовані ним самим.

Схоже положення міститься й у п. 1 ст. 1174 Цивільного процесуального кодексу Польщі, де зазначається також, що особа, призначена арбітром, повинна подати в письмовій формі кожній зі сторін та іншим арбітрам декларацію про свою неупередженість та незалежність. Особа, призначена арбітром, повинна негайно повідомити сторонам про всі обставини, які можуть викликати сумніви щодо її неупередженості або незалежності [12].

Згадані вище положення законодавств України, Німеччини та Польщі сформовані на основі одного з найбільш важливих міжнародних документів у сфері арбітражу – Типового закону ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж [13], ч. 5 ст. 11 якого передбачає, що *«суд або інший орган, призначаючи арбітра, належним чином враховує будь-яку кваліфікацію, що вимагається від арбітра за угодою сторін, і такі міркування, які можуть забезпечити призначення незалежного та неупередженого арбітра, а у випадку одноособового або третього арбітра також враховує доцільність призначення арбітра, який має інше громадянство, ніж сторони»*. З цього приводу в ч. 4 ст. 6 Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ 1976 року [14] також зазначено, що здійснюючи призначення, компетентний орган бере до уваги такі міркування, які можуть забезпечити призначення незалежного та неупередженого арбітра, а також враховує доцільність призначення арбітра,

який має громадянство, відмінне від громадянства сторін.

Слід відзначити, що практика застосування ст. 11(5) Типового закону ЮНСІТРАЛ судами свідчить про те, що у випадках, коли сторони не встановлюють конкретних кваліфікаційних вимог до арбітра, розгляд критеріїв призначення арбітра зводиться до забезпечення його незалежності та неупередженості. Однак, важливо зазначити, що на призначеного арбітра також покладається обов'язок розкрити будь-які обставини, які можуть викликати обґрунтовані сумніви щодо його неупередженості або незалежності, відповідно до Розділу 12(1) Типового закону.

Так, у справі, яка розглядалась Центром арбітражу та вирішення спорів Уганди (CADER – *Centre for Arbitration and Dispute Resolution, Uganda*) [15], склад арбітражу послався на розділ 11(6) АСА [16] (еквівалентний ст. 11(5) Типового закону ЮНСІТРАЛ) при розгляді критеріїв призначення арбітра, тобто кваліфікації, що вимагається угодою сторін, та всіх інших міркувань, які можуть забезпечити призначення незалежного та неупередженого арбітра. Іншим прикладом може слугувати справа, що слухалась за регламентом Центру арбітражу та вирішення спорів Уганди [17], де компетентний орган у своєму рішенні застосував той ж розділ 11(6) АСА, яким встановлено правила призначення арбітра. У справі, що розглядалась, сторони не визначили жодних конкретних кваліфікаційних вимог до останнього. Тому CADER вважав, що він був зобов'язаний лише забезпечити призначення незалежного та неупередженого арбітра. Кандидатура арбітра була визнана такою, що відповідає цим характеристикам, і тому його було призначено. Однак призначеного арбітра, тим не менш, було додатково повідомлено про обов'язок розкрити будь-які обставини, які можуть викликати обґрунтовані

сумніви щодо його неупередженості або незалежності, відповідно до розділу 12(1) АСА (еквівалентного ст. 12(1) Типового закону ЮНСІТРАЛ).

При цьому варто відзначити, що, як відомо, національні закони про арбітраж різних держав умовно можна поділити на дві групи: 1) держави, які сприйняли Типовий закон ЮНСІТРАЛ та включили його положення в свою внутрішню правову систему, що робить його частиною їх національного права (зокрема Україна, Німеччина, Польща); 2) держави, чие законодавство не засноване на Типовому законі ЮНСІТРАЛ, де діють власні підходи та унікальні за змістом законодавчі акти, що регулюють міжнародний комерційний арбітраж (до прикладу згадувані Закон Великобританії про арбітраж, Цивільний процесуальний кодекс Франції), яке, тим не менш, засновується на загальноновизначених принципах арбітражу, сформованих, зокрема, у Типовому законі ЮНСІТРАЛ. Таким чином, вищезгадане законодавство України, Німеччини, Польщі сформоване на основі Типового закону встановлює обов'язок арбітрів повідомляти про будь-які обставини, які можуть викликати сумніви щодо їх неупередженості або незалежності. В той час як Закон Великобританії про арбітраж, містить деякі положення, які можуть перекликатися з положеннями Типового закону ЮНСІТРАЛ, проте останній не слугує основою національного законодавства [18].

Важливо зазначити, що крім національних законів положення про незалежність та неупередженість містяться також і в більшості регламентів арбітражних інститутів як частини *lex arbitri*. Зокрема, положення регламентів провідних арбітражних інститутів світу містять положення щодо:

1) обов'язку арбітра бути і залишатись неупередженим і незалежним від сторін арбітражного розгляду (пода-

ємо назви в їх офіційному англomовному варіанті: ICC Arbitration Rules [19] (ст. 11(1)(2)); DIS Arbitration Rules [20] (ст. 9); SCC Arbitration Rules [21] (ст. 18(1)); LCIA Arbitration Rules [22] (ст. 5.3.); VIAC Arbitration Rules [23] (ст. 16(3)(4)); Swiss (SAC) Rules of International Arbitration [24] (ст. 12); Spanish Court of Arbitration Rules [25] (ст. 15); The Arbitration Rules of the Milan Chamber of Arbitration [26] (ст. 20); The Rules of the ICAC [27] (ст. 32(1)); Arbitration Rules of the Court of Arbitration at the Polish Chamber Of Commerce [28] (розділ 15(2)); SIAC Rules [29] (правила 13.1); CIETAC Arbitration Rules [30] (ст. 24); AAA Commercial Arbitration Rules and Mediation Procedures [31] (розділ R-19(a); HKIAC Administered Arbitration Rules [32] (розділ 11(1)-(3)) та неприпустимість діяти арбітру як адвокату (представнику) однієї зі сторін арбітражного розгляду (LCIA Arbitration Rules (ст. 5.3.);

2) обов'язок підписання відповідної заяви про незалежність і неупередженість (ICC Arbitration Rules; VIAC Arbitration Rules; The Arbitration Rules of the Milan Chamber of Arbitration; The Rules of the ICAC; Arbitration Rules of the Court of Arbitration at the Polish Chamber Of Commerce; SIAC Rules; CIETAC Arbitration Rules), у т.ч. прийняття функцій арбітра і готовність їх виконувати (ICC Arbitration Rules; VIAC Arbitration Rules);

3) обов'язок повідомити (сторони, секретаріат) про будь-які факти або обставини, які можуть мати такий характер, що поставить під сумнів незалежність арбітра в очах сторін, а також про будь-які обставини, які можуть викликати обґрунтовані сумніви щодо неупередженості арбітра (ICC Arbitration Rules; SCC Arbitration Rules; VIAC Arbitration Rules; The Arbitration Rules of the Milan Chamber of Arbitration; The Rules of the ICAC; Arbitration Rules of the Court of Arbitration at the Polish

Chamber Of Commerce; SIAC Rules; CIETAC Arbitration Rules).

Враховуючи вищесказане, у контексті повного розкриття цієї теми важливо приділити увагу й принципу «належної правової процедури» (due process). Як альтернативний судовий механізм, арбітраж керується цим імперативним принципом для забезпечення певного рівня правосуддя та справедливості і рівного ставлення до сторін [33, с. 606]. Один з найкращих прикладів та найбільш яскравих форм прояву, що ілюструє цей принцип, стосується відбору та призначення арбітрів сторонами [34]. Хоча сторони мають право самостійно домовлятися про процес призначення, загальновізвано, що призначені особи повинні бути незалежними та неупередженими.

Принципи незалежності та неупередженості є невід'ємною частиною належної правової процедури в арбітражі. Належна правова процедура охоплює фундаментальні принципи справедливості, рівності та права бути вислуханим. Незалежність та неупередженість є необхідними умовами для досягнення цих цілей. Коли арбітри є незалежними та неупередженими, вони можуть забезпечити всім сторонам рівні можливості для представлення своєї справи, перехресного допиту свідків та наведення аргументів. Це сприяє забезпеченню чесного та справедливого процесу, який відповідає основним принципам належної правової процедури.

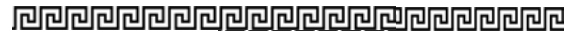
З іншого боку, виконання арбітражних рішень залежить від сприйняття сторонами арбітражного процесу як справедливого та надійного засобу вирішення спорів. Якщо сторони вважають, що арбітри не були незалежними та неупередженими, вони можуть оскаржити арбітражне рішення та домогтися його скасування. Це може призвести до затяжного судового розгляду, підриваючи остаточність та ефективність арбітражу. Для того, щоб арбітражне

рішення було визнане та виконане на міжнародному рівні, важливо, щоб арбітражний процес дотримувався принципів незалежності та неупередженості. У протилежному випадку, за їх недотримання, це може перешкодити виконанню арбітражних рішень відповідно до Нью-Йоркської конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень [35] та інших застосовних міжнародних конвенцій і договорів.

У контексті міжнародного арбітражу належна правова процедура має також важливий додатковий аспект, охоплюючи відмінності у соціокультурному сприйнятті справедливості як концепту, коли сторони, арбітри та предмет спору можуть походити з дуже різних правових та культурних традицій. Сторони в арбітражі мають широку автономію у формулюванні положень арбітражної угоди та визначення механізмів подальшої арбітражної процедури. У зв'язку з цим принцип належної правової процедури є привабливим для них з точки зору виконання ним функцій гармонізуючого стандарту процесуальної поведінки. Стандарти належної правової процедури впливають з арбітражного регламенту, законодавства місця розгляду справи та міжнародних договорів, таких як Нью-Йоркська конвенція.

Механізми розгляду справ у порядку міжнародного комерційного арбітражу та через систему національних судів співіснують завдяки тому, що держави опосередковано наділили арбітражні суди юрисдикційними повноваженнями, в той час як суди зберігають за собою повноваження з перегляду арбітражних рішень, в тому числі на предмет дотримання сторонами арбітражу належної правової процедури. Для сторін у спорі укладення арбітражної угоди означає, що вони відмовляються від свого права ініціювати судовий розгляд в компетентному державному суді.

Таким чином, арбітражний розгляд повинен відповідати мінімальним

стандартам якості належної правової процедури, щоб забезпечити дійсність розгляду (тобто, щоб арбітражне рішення було виконуваним) або бути доступним для перегляду в суді [36]. Наприклад, Європейська конвенція з прав людини та Загальна декларація прав людини чітко визначають, що кожен має право на справедливий цивільний або кримінальний розгляд його справи «незалежним і неупередженим судом». З огляду на це, можна зробити висновок, що принцип незалежності та неупередженості арбітрів є складовою принципу належної правової процедури, оскільки останній закріплює в собі такі ключові елементи як: право на справедливий суд, право на юридичне представництво, право на надання доказів, рівність сторін між собою та рівність у ставленні до них, конфіденційність процесу та, зокрема, незалежність та неупередженість складу суду.

Висновки. З огляду на вищевикладений матеріал, можемо резюмувати, що належна правова процедура є фундаментальним принципом арбітражного розгляду. Цей принцип забезпечує сторонам відповідний рівень правосуддя та гарантує справедливе та рівне ставлення до них. Арбітражні суди мають дотримуватись стандартів належної правової процедури, які впливають з арбітражних регламентів, національного законодавства та міжнародних договорів. Зокрема, принцип незалежності означає, що арбітри повинні діяти без будь-якого впливу ззовні і вирішувати спори на підставі власного професійного бачення справи. Вони мають бути вільними від будь-яких зовнішніх впливів, політичного тиску та економічних інтересів. Це дозволяє їм розглядати спори справедливо і об'єктивно, забезпечуючи належність процесу. З огляду на принцип неупередженості, арбітри повинні підтримувати нейтральну та об'єктивну позицію у відношенні до сторін спору. Вони не повинні мати

особистих симпатій або антипатій до будь-якої із сторін, і їхні рішення повинні бути об'єктивними та базуватись на обґрунтованому аналізі доказів і положень закону. Таким чином аналізовані принципи забезпечують сторонам спору можливість бути почутими, а їх докази – розглянутими, забезпечуючи й справедливість остаточного рішення у справі.

У статті досліджується принцип незалежності та неупередженості арбітрів при розгляді міжнародних комерційних спорів. Автор зазначає, що незалежність арбітрів означає відсутність зв'язків зі сторонами арбітражного розгляду, а неупередженість – відсутність упередженості та прихильності до будь-якої зі сторін. Відповідно, арбітри повинні підтримувати нейтральну та об'єктивну позицію у відношенні до сторін спору, та не повинні мати особистих симпатій або антипатій до будь-якої із сторін, і їхні рішення повинні бути об'єктивними та базуватись на обґрунтованому аналізі доказів і положень закону.

Проаналізовано положення міжнародних договорів, національного законодавства різних країн та арбітражних регламентів, які закріплюють принцип незалежності та неупередженості арбітрів. Зокрема, розглядаються відповідні статті Типового закону ЮНСІТ-РАЛ, законів про арбітраж України, Німеччини, Польщі, Великобританії, а також положення регламентів провідних арбітражних інституцій. Також розглянуто проблематику важливості дотримання цих принципів для забезпечення об'єктивного та неупередженого розгляду справи. Відсутність незалежності чи неупередженості може бути підставою для відводу арбітра або скасування арбітражного рішення.

Окрему увагу приділено зв'язку між незалежністю, неупереджені-

стю арбітрів та принципом належної правової процедури в арбітражі. Автор обґрунтовує, що ці принципи є складовою належної процедури, оскільки забезпечують рівність сторін, право бути вислуханим (почутим) та гарантують ухвалення справедливого рішення.

Зроблено висновок, що незалежність і неупередженість арбітрів є основоположними принципами міжнародного арбітражу, що гарантують його відповідність стандартам справедливого судочинства. Дотримання цих принципів є запорукою об'єктивності та легітимності арбітражного процесу, сприяючи захисту та реалізації прав людини, вирішенню спорів та впевненості в законності і справедливості судового процесу.

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, незалежність, неупередженість, справедливий судовий розгляд, належна правова процедура.

Nahnybida V. Independence and impartiality of arbitrators in the light of the principle of due process

The article examines the principle of independence and impartiality of arbitrators when considering international commercial disputes. The author notes that the independence of arbitrators means the absence of ties to the parties to the arbitration proceedings, and impartiality means the absence of bias and favoritism towards any of the parties. Accordingly, the arbitrators must maintain a neutral and objective position in relation to the parties to the dispute, and must not have personal likes or dislikes for any of the parties, and their decisions must be objective and based on a sound analysis of the evidence and the provisions of the law.

The provisions of international treaties, national legislation of

various countries, and arbitration regulations, which establish the principle of independence and impartiality of arbitrators, have been analyzed. In particular, the relevant articles of the UNCITRAL Model Law, arbitration laws of Ukraine, Germany, Poland, Great Britain, as well as provisions of the regulations of the leading arbitration institutions are considered. The problem of the importance of observing these principles to ensure an objective and impartial consideration of the case was also considered. Lack of independence or impartiality may be grounds for challenge of an arbitrator or annulment of an arbitral award.

Particular attention is paid to the relationship between independence, impartiality of arbitrators and the principle of due process in arbitration. The author justifies that these principles are a component of due process, as they ensure the equality of the parties, the right to be heard and guarantee a fair decision.

It was concluded that the independence and impartiality of arbitrators are the fundamental principles of international arbitration, which guarantee its compliance with fair trial standards. Adherence to these principles is a guarantee of the objectivity and legitimacy of the arbitration process, contributing to the protection and realization of human rights, the resolution of disputes and confidence in the legality and fairness of the judicial process.

Key words: international commercial arbitration, independence, impartiality, fair trial, due process, due process.

Література

1. Malintoppi L. Part III Procedural Issues, Chapter 20 – Independence, Impartiality, and Duty of Disclosure of Arbitrators / Muchlinski P. T., Ortino F. and Schreuer Ch. (eds.). The Oxford Handbook of International Investment Law, 2008. 1282 p.

2. Block S. *Ethics in International Proceedings*. International Bar Association, International Litigation News. 2004. October. P. 15–22. URL: <https://a.storyblok.com/f/46533/x/21f4f35981/ethics-in-international-proceedings-sheila-block-2004.pdf>.

3. Kumar L. *The Independence and Impartiality of Arbitrators in International Commercial Arbitration*. 2014. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID2428632_code2131059.pdf?abstractid=2428632&mirid=1.

4. Redfern A., Hunter M. *The Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet and Maxwell, 1999. 659 p.

5. *Italba Corporation v. Oriental Republic of Uruguay*, ICSID Case No. ARB/16/9, Decision on the Proposal to Disqualify Mr Gabriel Bottini, 29 October 2019. URL: <https://jsumundi.com/en/document/decision/en-italba-corporation-v-oriental-republic-of-uruguay-annulment-proceeding-wednesday-10th-july-2019>

6. *Raiffeisen Bank International AG and Raiffeisenbank Austria d.d. v. Republic of Croatia (I)*, ICSID Case No. ARB/17/34, Decision on the Proposal to Disqualify Stanimir Alexandrov, 17 May 2018. URL: <https://jsumundi.com/en/document/decision/en-raiffeisen-bank-international-ag-and-raiffeisenbank-austria-d-d-v-republic-of-croatia-decision-on-the-respondents-jurisdictional-objections-wednesday-30th-september-2020>

7. *VM Solar Jerez GmbH and others v. Kingdom of Spain*, ICSID Case No. ARB/19/30, Decision on the Proposal to Disqualify Professor Dr Guido Santiago Tawil, 24 July 2020. URL: <https://jsumundi.com/en/document/decision/en-vm-solar-jerez-gmbh-and-others-v-kingdom-of-spain-friday-4th-october-2019>.

8. UK Arbitration Act 1996. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/part/I>

9. Planterose R., Tecks J., Harris B. *Arbitration Act 1996: A Commentary*. Wiley & Sons, Incorporated, John, 2008. 520 p.

10. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text>.

11. Code of Civil Procedure. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html.

12. *Kodeks postępowania cywilnego: Ustawa of 17.11.1964 no. Dziennik Ustaw 1964 nr 43 poz. 296 : as of 1 July 2023*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19640430296>.

13. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 (UN Doc A/40/17) with amendments adopted in 2006. URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09955_e_ebook.pdf

14. UNCITRAL Arbitration Rules 1976. URL: <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/arb-rules.pdf>

15. United Nations Commission on International Trade Law. Case 897: MAL 6; 11(3); 12(1) — Uganda: Centre for Arbitration and Dispute Resolution (CADER) Arbitration Cause No. 03/05 (30 September 2005) URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V09/874/11/PDF/V0987411.pdf?OpenElement>.

16. The Arbitration and Conciliation Act of Uganda, Cap. 4 dated 19 May, 2000. URL: <https://commons.laws.africa/akn/ug/act/2000/7/eng@2008-06-27.pdf>.

17. United Nations Commission on International Trade Law. Case 899: MAL 6; 11(3); 11(5); 12(1) — Uganda: Centre for Arbitration and Dispute Resolution (CADER) Arbitration Cause No. 09/04 (26 November 2004). URL: https://www.uncitral.org/clout/clout/data/uga/clout_case_899_leg-2216.html.

18. Ferrari F., Rosenfeld F. J. *Due Process as a Limit to Discretion in International Commercial Arbitration*. Kluwer Law International, 2020. 455 p.

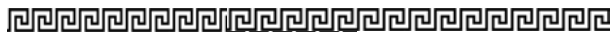
19. ICC Arbitration Rules (2021). URL: <https://iccwbo.org/wp-content/uploads/sites/3/2020/12/icc-2021-arbitration-rules-2014-mediation-rules-english-version.pdf>.

20. 2018 DIS Arbitration Rules. Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit (DIS). URL: <https://www.disarb.org/en/tools-for-dis-proceedings/dis-rules>.

21. SCC Arbitration Rules (2023). URL: https://sccarbitrationinstitute.se/sites/default/files/2023-03/1.-scc_arbitration_rules_2023.pdf.

22. LCIA Arbitration Rules (2020). URL: https://www.lcia.org/Dispute-Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2020.aspx.

23. VIAC Rules of Arbitration and Mediation (2021). URL: <https://www.viac.eu/en/arbitration/content/vienna-rules-2021-online>.

24. SAC Rules of International Arbitration (2021). URL: <https://www.swissarbitration.org/wp-content/uploads/2022/07/Swiss-Rules-2021-EN.pdf>.

25. Spanish Court of Arbitration Rules (2015). URL: <https://www.cearbitraje.com/en/arbitration-procedure/the-rules>.

26. CAM Arbitration Rules (2023). URL: <https://www.camera-arbitrale.it/upload/documenti/arbitrato/cam%20arbitration%20rules-2023.pdf>.

27. The Rules of the ICAC (2023). URL: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Reglament_ENG_2023.pdf.

28. Arbitration Rules of the Court of Arbitration at the Polish Chamber of Commerce. URL: <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2022/06/ARBITRATION-RULES-in-force-1-January-2015-with-changes-from-8-november-2021-in-force-1-april-2022-1-1.pdf>.

29. SIAC Rules (2016). URL: https://siac.org.sg/wp-content/uploads/2022/06/SIAC-Rules-2016-English_28-Feb-2017.pdf.

30. CIETAC Arbitration Rules (2015). URL: <https://www.cietac-eu.org/rules/>

31. American Arbitration Association. (2022). Commercial Arbitration Rules and Mediation Procedures. URL: <https://www.adr.org/Rules>.

32. HKIAC Administered Arbitration Rules (2018). URL: https://www.hkiac.org/sites/default/files/ck_filebrowser/PDF/arbitration/2018%20Rules%20book/2018%20AA%20Rules_English.pdf.

33. Redfern A., Hunter M., Blackaby N., Partasides C. Law and Practice of International Commercial Arbitration. 4th ed. Sweet & Maxwell, 2004. 659 p.

34. Dimitropoulos G. Constructing the Independence of International Investment Arbitrators: Past, Present and Future. *iCourts Working Paper Series*. 2016. No 51. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2765353.

35. United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (adopted in New York on 10 June 1958). URL: <https://www.newyorkconvention.org/english>.

36. Arbisman J., Genest A., Giakoumakis E. Due Process and Procedural Irregularities. *Global Arbitration Review*. 2023. URL: <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-challenging-and-enforcing-arbitration-awards/3rd-edition/article/due-process-and-procedural-irregularities#footnote-060-backlink>

